

Išplėstinio kurso užduotis

Tekstas

1. Perskaitykite pateiktą tekstą ir jį aptarkite.

Apibūdinkite teksto **tematiką**, pagrįskite arba paneikite tekste keliamų **problemų aktualumą**. Išsakykite **savo požiūrį** į keliamas problemas, **pagrįskite**, kodėl taip manote.

Kalbėdami mintis dėstykite **nuosekliai ir aiškiai**, kalbėkite **taisyklingai**, laikykitės **kalbėjimo etikos reikalavimų**.

Jūsų kalbėjimui skirtos 5 min. Likusiu laiku (5 min.) apie šį tekstą ir jame keliamas problemas diskutuokite su egzaminuotoju.

Aira Niauronytė: „Vyrų literatūros nėra“

Lina Laura Švedaitė kalbina Airą Niauronytę

Dirbi leidykloje „Kitos knygos“, ar leidžiant knygas jums svarbus lyties aspektas?

Leisdami knygas paprastai negalvojame apie autoriaus ar autorės lytį, neskaičiuojame, kiek turime autorių vyrų ir kiek moterų, galvojame apie tekstą. Turbūt reikėtų labiau palaikyti moteris kūrejas, bet neleisti geros knygos tik todėl, kad autorius vyras, būtų absurdas.

Ar leidybos sferoje pastebi lyčių nelygybę?

[...] Manau, daugumą leidybos darbuotojų sudaro moterys: redaktorės, projektų vadovės. Ar tai jau reiškia nelygybę? Galbūt didesnė moterų proporcija susijusi su tuo, kad, tarkim, redaktoriaus profesija vis dar neįvertinta, dažnai visuomenė net nesuvokia, ką daro redaktorius ir kam jo apskritai reikia. Galbūt jeigu daugiau vyrų dirbtų redaktoriais, ši profesija taptų prestižiškesnė, geriau apmokama ir vertinama. Baisu, bet turbūt taip. Nors nesinori to pripažinti. [...]

Faktas, kad vyrai geriau nei moterys vertina savo darbą ir moka išsikovoti aukštesnį atlyginimą įvairiose srityse, todėl už tą patį darbą vis dar gauna daugiau nei moterys. Išvada: moterims reikia labiau vertinti savo darbą, laiką ir suvokti, kad kova iš esmės vyksta kasdien – ir kai deramės dėl įkainio, atlygio... Ir nuolatos vyksta kova su savimi, su „geros mergaitės“ kompleksu ir nevisavertiškumo šešėliais, ateinančiais iš kažkur giliai. Manau, apskritai praverstų atviriau tarpusavyje kalbėtis apie gaunamą atlygį, apie laisvai samdomųjų darbo įkainius. Ir ne tik leidyboje. Kita vertus, viskas labai individualu: redaktorių irgi yra skirtingo lygio, kaip ir dizainerių, kitų profesionalų... Sudėtinga.

Lietuvoje apie lyčių lygybę dažniausiai kalba žmogaus teisių profesionalai, o kovos vyksta, jeigu vyksta, asmeniniu lygmeniu. Studijų laikais, apie 2010 m., su draugėmis buvome įkūrusios aktyvizmo grupę „Feministinis¹ frontas“. Nešėme filosofijos dėstytojui Arvydui Šliogeriui į Plutarcho² viršelį įdėtą mezgimo vadovėlį – jis tada buvo pasakęs, kad vaikinams dera skaityti Plutarchą, o merginoms – mezgimo vadovėlį. Gal ir pajuokavo, bet mes sureagavome. Tokie juokai, jeigu dažnai juos girdi, sukuria tam tikrą mergaitės ir moters įsivaizdavimą, ir jis paskui trukdo... [...] Feministinės idėjos dar nebuvo savaime suprantamos kaip dabar, nebuvo tiek institucijų ir žmogaus teisių profesionalų. Apskritai Lietuvoje nepopuliaru burtis ir kovoti už savo teises, išskyrus pavienius atvejus [...] Kita vertus, kova, bent jau asmeniniu lygiu ar profesinėmis grupėmis, turi vykti, kitaip

¹ Feminizmas – moterų judėjimas už lygias teises su vyrais.

² Plutarchas – antikos rašytojas, istorikas, filosofas.

anksčiau kitų iškovotos teisės prapuls. Bet pirmiausia reikia būti geru profesionalu, tada bus ir pasitikėjimas savimi, o paskui jau galima kovoti dėl didesnio atlygio, nepaisant lyties.

Literatūros pasaulyje egzistuoja terminas „moteriška literatūra“. Ką šis terminas apibrėžia? Ką manai apie „moterišką literatūrą“?

Reikia atskirti du terminus – „moterų literatūrą“ [...] ir „moterų rašymą“ [...]. Pirmasis dažniausiai reiškia komercinę, paprastai moterų parašytą literatūrą, skirtą moterims, tai leidybos terminas. Antrasis – literatūros studijų terminas – kalba apie tai, kad moterys apibrėžtos savo lyties ir socialinių sąlygų, todėl jų parašyta literatūra verta atskirų studijų.

Prancūzės Ani Erno (Annie Ernaux) autofikcinės³ knygos suteikė balsą moterų patirčiai, ir prašau – ji įvertinta Nobelio literatūros premija. Apdovanojimas tarsi iš naujo legitimavo⁴ literatūrą apie moterų problemas, išskėlė moterų rašymą kaip vertą dėmesio. Šis įvykis tinka mūsų laiko dvasiai. Bet kažkodėl „moterų problemas“ vis tiek skamba prasčiau nei „žmogaus problemas“, ar ne? [...] Kada ateis laikas, kai moteris bus visuotinai pripažinta kaip žmogus?.. Atskyrimas ir literatūroje liudija moterį kaip Kitą. Juk vyrų literatūros nėra, vyrų rašymo nėra. Atskyrimas vis dar liudija subordinaciją⁵. Gal tai pereinamasis laikotarpis.

Parengta pagal el. žurnale „Literatūra ir menas“ (2022 m. gruodžio 16 d. Nr. 21 (3760)) paskelbtą tekstą.

Prieiga internete: <https://literaturairmenas.lt/publicistika/aira-niauronyte-vyru-literaturos-nera>

Galimi klausimai diskusijai (pokalbį palaikančiam vertintojui). Pokalbį palaikantis vertintojas gali rinktis klausimus iš čia pateiktų arba užduoti kitus su tekstu ir jame nagrinėjama problema bei diskusijos eiga susijusius klausimus.

1. Ar pritariate minčiai, kad „Lietuvoje nepopuliaru burtis ir kovoti už savo teises, išskyrus pavienius atvejus“? Kodėl taip manote?
2. Ar esate savo aplinkoje ar viešojoje erdvėje pastebėję diskriminavimo lyties atžvilgiu atvejų?
3. Ar, jūsų manymu, reikėtų skatinti žmones atsisakyti stereotipų, susijusių su lytimi? Kodėl ir kaip tą reikėtų daryti?
4. Kokiems skaitytojams, Jūsų nuomone, šį tekstą rekomenduotumėte perskaityti, kodėl? Su kokiais skaitytojais būtų įdomu šia tema diskutuoti ir kodėl?
5. Kaip suprantate mintį, kad „vyrų literatūros nėra, vyrų rašymo nėra“, todėl nereikėtų (nederėtų) išskirti moterų literatūros ir moterų rašymo?

³ Literatūra, kurioje supinamos autoriaus ir pasakotojo biografijos.

⁴ Teisėtas, įteisintas (lot. *legitimus*).

⁵ Pavaldumas (tarnybinis), priklausymas.